

Häckfågelinventering på Skånska myrar år 2006

www.m.lst.se

Natur och Kultur
Ann Mari Thorner

Titel: Häckfågelinventering på Skånska myrar år 2006

Utgiven av: Länsstyrelsen i Skåne Län år 2006

Författare: Ann Mari Thorner

Beställningsadress: Länsstyrelsen i Skåne Län
Miljöenheten
205 15 MALMÖ
Tfn: 040-25 20 00
lansstyrelsen@m.lst.se
Rapporten kan läsas eller skrivas ut från
Länsstyrelsens webbplats www.m.lst.se

Copyright: Innehållet i denna rapport får gärna citeras eller refereras med uppgivande av källan

Upplaga: 100 ex

ISBN: ISBN 91-85587-02-8
ISBN 978-91-85587-02-5

Layout: Länsstyrelsen i Skåne län

Tryckt: Tryckeri och antal

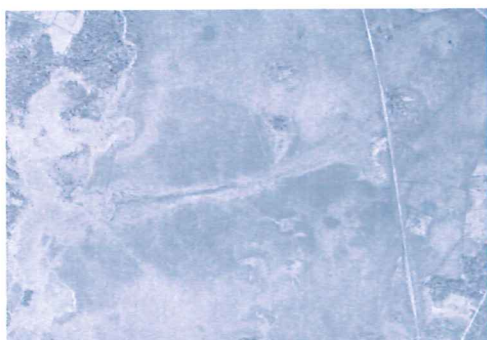
Omslagsbild: Vyssle myr Foto: Ann Mari Thorner

Förordssidan

De smygande förändringarna i landskapet är svåra att se. Myren verkar orörd och tallarna är knotiga. –"Det har alltid sett ut så här". Det är precis vad det inte har gjort. Kvävenedfallet är fortfarande i storleksordning med de första konstgödselgivorna, både nya och gamla diken fortsätter att dränera myrmarkerna och slåttern har sedan länge totalt upphört. Detta har medfört att framförallt tall, björk och olika ris har vandrat in på myrarna. De tallar som man ser på våra myrmarker är dock inte mer än cirka 60 år gamla. Detta har två olika examensarbeten påvisat (Övervakning av två myrars vegetation genom flygbildstolkning och fältinventering, Erik Cronvall, Ekologiska institutionen Lunds Universitet 2004) och (Trädetablering på tre skånska myrar under åren 1940-1985, Elisabeth Åberg, Ekologiska institutionen Lunds Universitet).

Dessa smygande förändringar medför även förändringar för de karaktäristiska myrfågelnarna. År 1977-78 genomfördes häckfågelinventeringar vilka visade på dystra siffror för bl.a. ljungpipare, grönbena och storspov i Skåne. Denna rapport visar på katastrofala nedgångar i bestånden, Ljungpiparen är numera borta och storspoven finns endast i 2 par.

Skydd av myrmarker är angeläget ur många avseenden, men fri utveckling missgynnar myrfågelnarna. Denna rapport slår fast att avverkning av träd, röjning av ris, igensättning av diken är ett måste om vi på nytt vill uppleva ljungpiparens ödsliga stämma i Skåne län.

Flygbild över Skånsk myr 1939

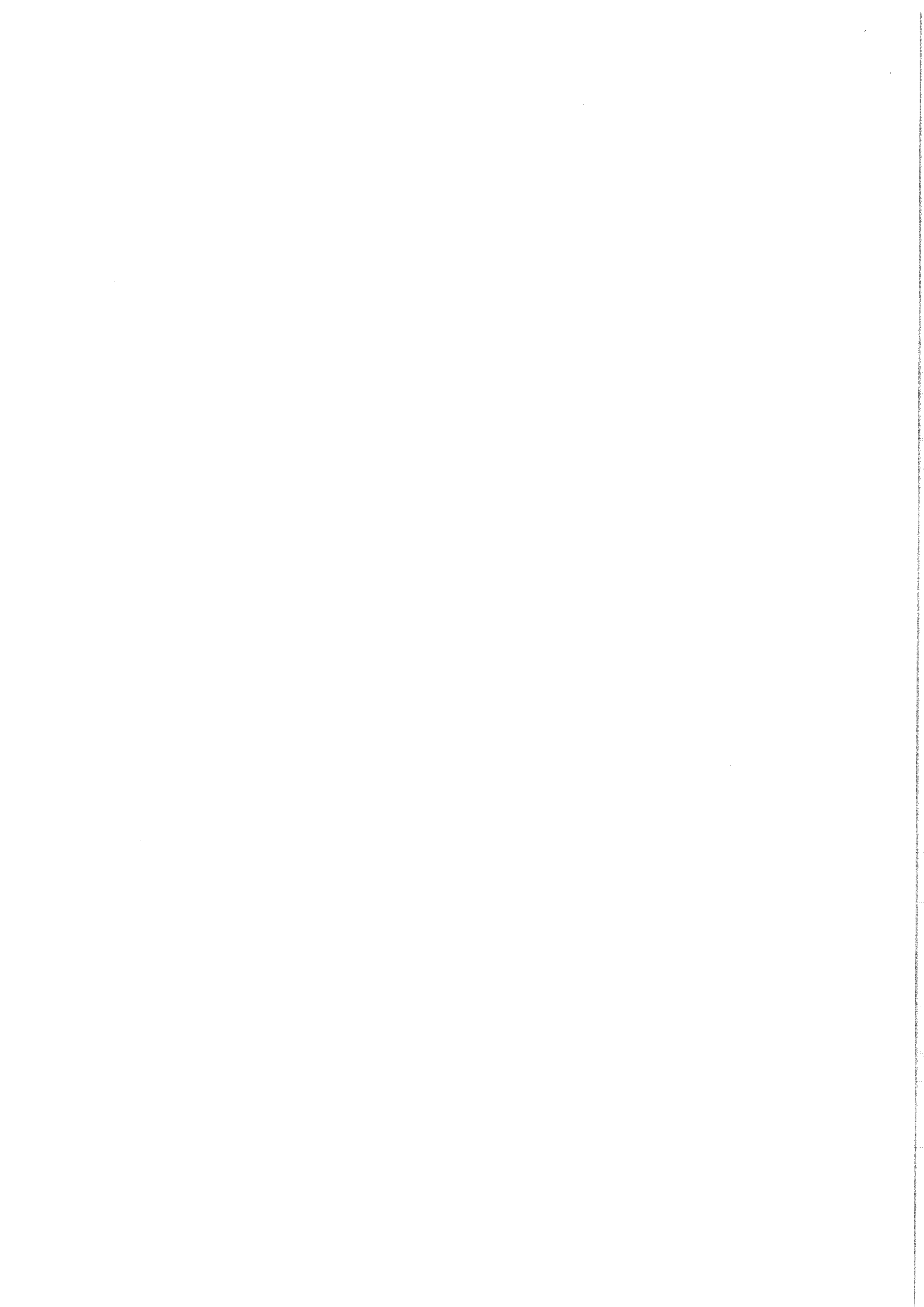

Samma område 2004, igenväxningen är påtaglig

Undersökningen har genomförts med Naturvårdsverkets medel för regional miljöövervakning 2006. Författaren ansvarar själva för rapporten.

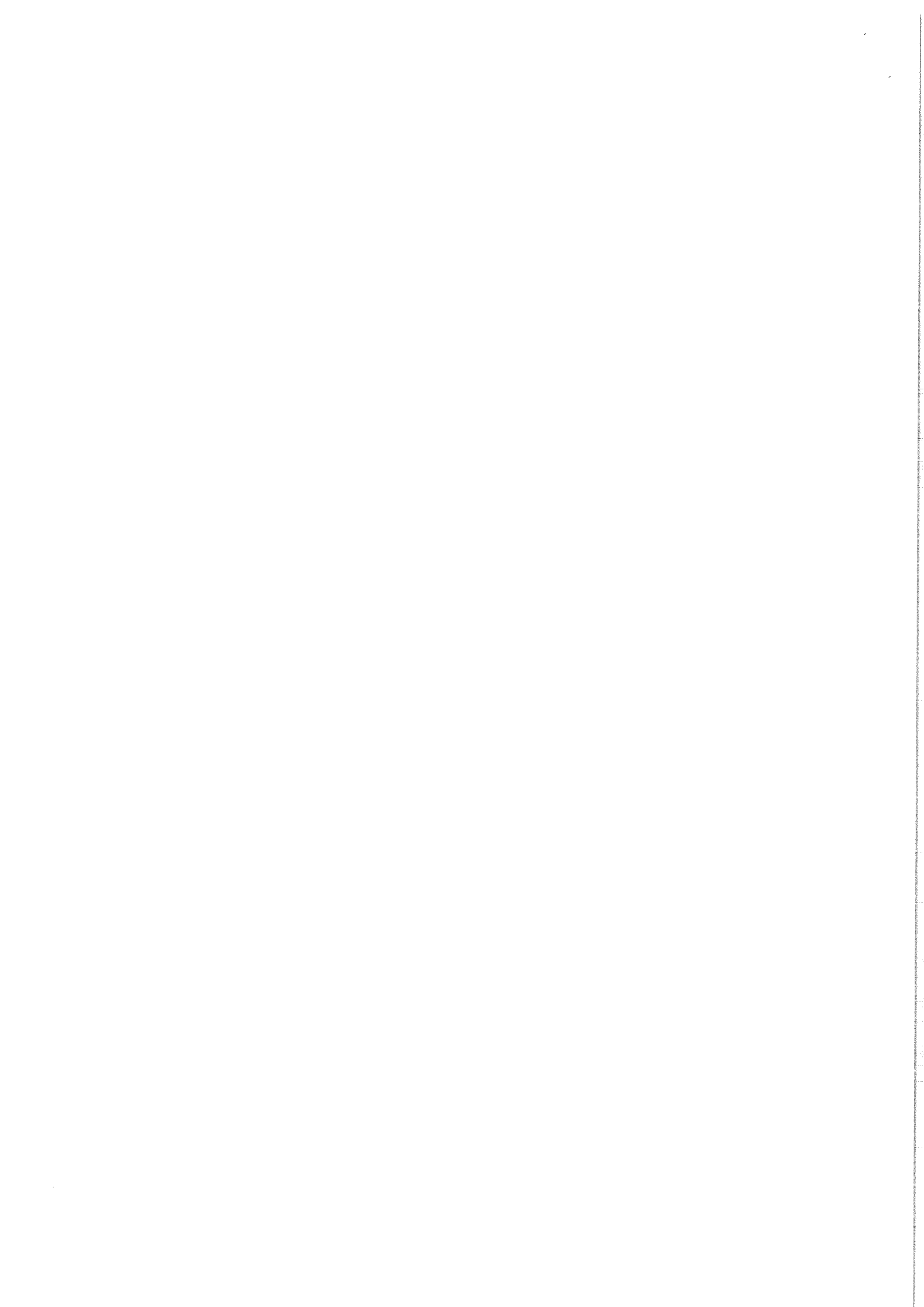
Malmö, september 2006

Johan Johnmark
Länsstyrelsen i Skåne län

Innehållsförteckning

Inledning	Sid. 3
Metod	Sid. 3
Resultat	Sid. 5
Orre	Sid. 5
Storspov	Sid. 6
Grönbena	Sid. 6
Ljungpipare	Sid. 6
Trana	Sid. 7
Sångsvan	Sid. 7
Övriga arter	Sid. 8
Skyddsstatus	Sid. 8
Tack	Sid. 8
Sammanfattning	Sid. 8
Referenser	Sid. 9

Häckfågelfaunan på de skånska mossarna 2006

Inledning

”Våra skånska högmossar exploateras alltmer. Torvtäkt, utdikning och skogsplantering förändrar deras utseende och karaktär. Detta i sin tur leder till att fågelfaunans sammansättning också förändras. Vissa arter såsom orre och ljunpipare mister därvid sina naturliga spel- och häckningsmiljöer.”

Så inleddes rapporten i Skånes Ornitologiska Förenings tidskrift Anser från 1979 (Johnsson 1979) om Häckfågelfaunan på de skånska mossarna.

På uppdrag av länsstyrelsen i Skåne län har nu denna upprepats med fokus på orre, storspov, grönbena och ljunpipare. Trana och sångsvan har medtagits då dessa ökat mycket i Skåne under perioden.

Texten i inledningen gäller i högsta grad även i dag med kvävetillförsel som ytterligare ett hot då det gynnar igenväxningen. Här görs en jämförelse mellan de båda inventeringarna utförda med trettio års mellanrum.

Metod

I inventeringen 1978 valdes de 39 viktigaste mossarna ut efter storlek på öppen högmossedyta. Deras lägen visas i Fig. 1.

Varje mosse besöktes tre gånger totalt under mitten av april, maj resp. juni. Besöken förlades från soluppgången till c:a kl.11 och endast vid lämplig väderlek. Dagar med kraftigt regn eller blåst har undvikits. Särskild vikt har lagts vid att notera orrspelet i gryningen, då de slutar spela långt före kl. 11.

Eftersom endast orre, storspov, grönbena, ljunpipare, trana och sångsvan efterfrågats har en översiktlig inventering gjorts där varje mosse har besökts under en minimitid och så att varje del av mossen kunnat överblickas och avlyssnas.

Vid varje inventeringstillfälle noterades alla observationer på en karta och dessa sammanställdes efteråt.

Då denna inventering är översiktlig och antalet besök inte uppnår minimiantal enligt myrinventeringsanvisningar (Svensson 1978, uppdaterad 2003) redovisas här endast de observationer som gjorts utan bedömning om huruvida de häckar. De redovisade antalen ska betraktas som minimiantal.

I uppgifterna från 1978 avser

x = endast observerad

säker eller trolig häckning/möjlig häckning.

Någon analys av mossarnas vegetationsutveckling under perioden har inte rymts inom denna inventering.

Inventeringen har utförts av Mattias Ullman, Nils Kjellén och Ann Mari Thorner.

Fig. 1 Mossarnas läge

Resultat

Orre

Orre har iakttagits på 21 av de mossar där de även fanns 1978, men nästan alltid i betydligt lägre antal, i många fall återstår mindre än hälften. (Tab.1) På 14 av mossarna har de försvunnit helt. På en lokal, Västre-, Östre- och Gödas myr (lokal 33) har en tydlig ökning skett.

Med "tupp" avses sedd eller hörd spelande orrtupp. Då det är flera tuppar på spelplatsen kan det vara svårt att avgöra antal om de endast har hörts. Vid några tillfällen där vi inte funnit några orrar har lokalbefolkningen tillfrågats och deras bedömningar är markerade med citationstecken, " ".

Eftersök på Svalan (se referensförteckning) ger inte fler observationer på de aktuella lokalerna men väl på en del andra som inte är med i denna inventering.

Uppgifter från 2002 har erhållits från Skånes Ornitologiska Förenings skogsgrupp som då genomförde en inventering av orrar på en del av de aktuella mossarna.

På Vakö myr (lokal 29) och Västre-, Östre- och Gödas myr har två respektive sex tuppar noterats på Smålandssidan.

Orre är alltså stadd i kraftig minskning på de undersökta lokalerna.

Orrar på Fjällmossen.

Foto: Ann Mari Thorner

Storspov

Storspov är endast iakttagen på:

- Store mosse (lokal 25), ett par
- Fjällmossen (lokal 39), ett par
- samt strax utanför Kädarps mossar (lokal 10), ett par och Store mosse, ett par. (Tab.2)

Den är även observerad på Smålandssidan av Vakö myr (lokal 29), en individ.

1978 uppgavs den som möjligen eller säkert häckande på knappt hälften av lokalerna och iakttagen på några till.

Eftersök på Svalan ger inte fler observationer på de aktuella lokalerna men väl ett flertal andra i annan biotop i södra och östra Skåne.

I Skånsk skådarguide (2004) anges den som häckande på Vakö myr, dock inte om det gäller den skånska sidan.

En stark minskning har alltså skett och storspov är så vitt känt idag häckande på högst tre av de undersökta lokalerna.

Grönbena

Grönbena är iakttagen på tre lokaler:

- Store mosse (lokal 25), kan gälla en rastande fågel.
- Vakö myr (lokal 29), Skånedelen, där en - två spelande grönbenor observerades vid två tillfällen, vilket tyder på häckning.
- Tyga myr (lokal 34), där en spelande grönbena noterats vid ett tillfälle i lämplig häckningsbiotop. (Tab.2)

1978 uppgavs den som möjligen eller säkert häckande på tre lokaler, däribland Vakö myr och Tyga myr, och iakttagen på en till.

Eftersök på Svalan ger en observation för tre ex av grönbena på Store mosse som kan gälla rastande fåglar.

Beståndet av grönbena, som var litet redan 1978 har troligen minskat ytterligare och fågeln är idag så vitt känt häckande på högst tre lokaler och på gränsen till utgången som skånsk häckfågel. Den häckar dock i övriga landet.

Ljungpipare

Ljungpipare är iakttagen på en enda lokal: Vakö myr och där troligen inne på Smålandsdelen av myren. (Tab.2)

1978 uppgavs den som möjligen eller säkert häckande på åtta av mossarna, däribland Vakö myr.

Eftersök på Svalan ger inte fler observationer på de aktuella lokalerna 2006 men väl en observation som tyder på häckning på Bröna myr 2005.

I Skånsk skådarguide anges den som häckande på Vyssle myr.

Ljungpiparen har försvunnit från de lokaler där den häckade 1978. År 2006 finns ingen känd häckning av ljungpipare och den är därmed i stort sett utgången som skånsk häckfågel. Den häckar dock i övriga landet.

Trana

Tranan har ökat mycket i Skåne de senaste årtiondena och har medtagits för att visa detta. (Tab.3) Den har noterats på 20 av mossarna. Den är dock inte bunden till mossbiotopen och kanske lika många observationer gjordes utanför mossarna. Dessa redovisas till det pågående (2003 – 2008) atlasprojektet som drivs av Skånes Ornitologiska Förening där häckande fåglar i Skåne kartläggs.

1978 nämndes endast att tranor sågs på mossarna, men man ansåg att det rörde sig om rastande flockar eller i undantagsfall om översomrande, icke häckande exemplar. Man fann dock häckande par i mossarnas närhet.

Sångsvan

Sångsvan har likaså ökat och därför medtagits. (Tab.3) Då den är bunden till fria vattenytor avspeglas inte ökningen i lika hög grad som för tranan utan kommer säkerligen att framgå tydligare i atlasinventeringen. Den är noterad på fem av lokalerna. 1978 observerades den likaledes på fem lokaler och i tre fall är det samma mossar, nämligen Eskilsmossarna (lokal 15), Store, Lille, Mellby mossar (lokal 25) och Tyga myr (lokal 34).

Skånska sångsvanar.

Foto: Ann Mari Thorner

Övriga arter

Under inventeringen har noterats en rad övriga arter, dock inte i samma omfattning som inventeringen 1978. Dessa rapporteras till det pågående atlasprojektet.

Skyddsstatus

Några av mossarna var föreslagna som naturreservat redan år 1978 enligt tabell 4. Om några fått denna skyddsstatus sedan dess har tyvärr inte gått att få fram uppgifter om. Ett nytt landsomfattande skyddsbegrepp har tillkommit, Natura 2000, och det omfattar några av de aktuella mossarna.

De få mossar som i dag hyser eller kan hysa ljungpipare och grönbena bör snarast få status som naturreservat, nämligen Bröna myr, Tyga myr och Skånedelen av Vakö myr. Likaså bör de med gott om orrar, som Vyssle myr, Västermyr, Vakö myr, Flåss myr samt Västre-, Östre-, Gödas myr skyddas.

Smålandsdelen av Vakö myr är naturreservat, men fåglarna rättar sig inte efter länsgränser! Vakö myr brann 1992, vilket troligen gynnade de moss-häckande arterna.

Tack till

Skånes Ornitologiska Förenings skogsgrupp: Patric Carlsson, Janne Johansson och Anders L Larsson som så välvilligt delat med sig av sina inventeringsresultat.

Mattias Ullman och Nils Kjellén som offrat många arla vårmorgnar för att besöka mossar i norra Skåne, ofta utan att finna någon av de eftersökta arterna.

Sammanfattning

Skånes mossar har på uppdrag av länsstyrelsen i Skåne län inventerats år 2006 som en upprepning av en inventering utförd år 1978 av Skånes Ornitologiska Förening. Nu koncentrerades undersökningen på orre, storspov, grönbena, ljungpipare. Trana och sångsvan togs också med.

Som väntat har de fyra förstnämnda arterna minskat sedan förra inventeringen:

- Orrens antal har mer än halverats och är nu borta från flera av mossarna som hyste den 1978.
- Storspoven har minskat starkt och är i stort sett borta från de skånska mossarna, men finns kvar i andra biotoper.
- Grönbenan var fåtalig redan 1978 och har nu minskat ytterligare och är på gränsen till utgången som skånsk häckfågel.
- Ljungpiparen har gått starkt tillbaka och är i stort sett utgången som skånsk häckfågel.
- Tranan ökar starkt, såväl på mossar som i andra biotoper
- Sångsvanen likaså vilket dock ej avspeglas i denna inventering då den är beroende av öppna vattenytor.

Det är mycket angeläget att de mossar där de fyra hotade arterna finns snarast skyddas.

Referenser

Johnsson, T. 1979. *Häckfågelfaunan på de skånska mossarna*. Anser 18: 109 – 128.

Svensson, S. 1978. *Förenklad revirkarteringsmetod för inventering av fåglar på myrar och mossar*. Vår Fågelvärld 37: 9 – 17. Denna är uppdaterad 2003: *Förenklad revirkartering för våtmark*. www.naturvardsverket.se/dokument/mo/hbmo/del3/landskap/revv.pdf

Svalan. Sveriges Ornitologiska Förenings rapportsystem för fåglar. www.artportalen.se/birds

Skånes Ornitologiska Förening. 2004. (red. Mikael Arinder m fl): *Skånsk skådarguide*

Lokalnr	Lokalnamn	Orrar		
		2006	Tuppar 1978	Tuppar 2002
1	Höre mosse	1 tupp	7	1
2	Traneröds mosse	0	0	?
3	Varshults mosse	0	5	3
4	Store mosse, Örkelljunga	0	2	3 (1999)
5	Långalts mosse	Spillning	2	1 (1999)
6	Skogsgårds mosse	0	2	2 (1999)
7	Rönneholms, Ageröds mosse	0	5	?
8	Flåss myr	3 - 8 tuppar	12	13 (1999)
9	Stensmyr	2 - 3 tuppar, "9 orrar 2006"	6	5 (1999)
10	Kädarps mossar	0	8	?
11	Rågmyren	0	8	9
12	Grösjö mosse	0	2	?
13	Prästamossen	0		?
14	Fäje-Tirupa myr	1 tupp	12	3 (1999)
15	Eskilsmossarna	2 tuppar + 1höna, "10 tuppar 2006"	10	5 (1999)
16	Mossarna vid Myrhult	2 - 4 tuppar	8	1-2
17	Aggarps-Myrholms mosse	2 tuppar	7	2-3 (1999)
18	Myrarpes mosse	0	4	1
19	Bröna myr	1 höna+1ex	4	2-3 (1999)
20	Bodarpes mosse	"Nyligen men troligen inte i år"	3	?
21	Boa myr	"Troligen inte"	3	?
22	Magnarps mosse	"2-3 orrar på sommaren sedan 1999"	1	?
23	Mossen S Malsjön	"1 tupp tillfälligt"	4	?
24	Holmömossarna	1 tupp	3	1
25	Store, Lille, Mellby mossar	"Troligen inte"	10	?
26	Vinne mosse	0	4	?
27	Rynnarpes mosse	"Inte längre"	0	?
28	Vysslemyr, Västermyr, Blackatorpamossen.	7-12 tuppar	15	15
29	Vakö myr	3 - 6 tuppar	1	5
30	Hässlehults mosse	2 tuppar	5	?
31	Sejle myr	4 tuppar	5	?
32	Simontorps mosse	2 tuppar	0	4
33	Västre, Östre, Gödås myr	12 - 15 tuppar + 3 honor	0	?
34	Tyga myr	5 - 8 tuppar	8	?
35	Myragylsmossen	Spillning	0	?
36	Torastorps mosse	0	5	?
37	Vrånge mosse	6 tuppar	14	4
38	Viss mosse	1 - 2 tuppar + 1 höna	12	?
39	Fjällmossen	7 tuppar	16	10

Tabell 1. Orre

Lokalnr	Lokalnamn	Storspov		Grönbenä		Ljungpipare	
		2006	1978	2006	1978	2006	1978
1	Höre mosse		x				
2	Traneröds mosse		0/1				
3	Varshults mosse		1/0				0/1
4	Store mosse, Örkelljunga		0/1				
5	Långalts mosse						
6	Skogsgårds mosse		x				0/1
7	Rönneholms, Ageröds mosse		5/0				
8	Flåss myr		0/1				1/0
9	Stensmyr		0/1				
10	Kädarps mossar	1 par strax utanför					
11	Rågmyren						
12	Grösjö mosse						
13	Prästamossen						
14	Fäje-Tirupa myr		2/1				0/2-3
15	Eskilsmossarna		1/0		2/0		
16	Mossarna vid Myrhult		0/1				
17	Aggarps-Myrholms mosse		x				2/0
18	Myrarps mosse		1/0				
19	Bröna myr						1/0
20	Bodarps mosse						
21	Boa myr						
22	Magnarps mosse						
23	Mossen S Malsjön		x		x		
24	Holmömossarna		x				
25	Store, Lille, Mellby mossar	1 par + 1 par strax utanför	6/0	1			
26	Vinne mosse						
27	Rynnarpä mosse						1/0
28	Vyssle myr, Västermyr, Blackatorpamossen						
29	Vakö myr	1 i Småland	3/0	1-2 spelande	2/1	1 i Småland	2/1
30	Hässlehults mosse						
31	Sejle myr						
32	Simontorps mosse						
33	Västre, Östre, Gödasmir						
34	Tyga myr		x	1	1/1		
35	Myragylsmossen						
36	Torastorps mosse						
37	Vrånge mosse		2/0				
38	Viss mosse		1/0				
39	Fjällmossen	1 par	3/0				

Tabell 2. Storspov, grönbenä och ljungpipare

Lokalnr	Lokalnamn	Trana	Sångsvan	
		2006	2006	1978
1	Höre mosse			
2	Traneröds mosse			
3	Varshults mosse			
4	Store mosse, Örkelljunga			
5	Långalts mosse			
6	Skogsgårds mosse	1		
7	Rönneholms, Ageröds mosse	1 - 2 par		
8	Flåss myr	1		
9	Stensmyr	1 par + dunungar	4	
10	Kädarps mossar			
11	Rågmyren	2 par		
12	Grösjö mosse			
13	Prästamossen			x
14	Fäje-Tirupa myr	1 par		
15	Eskilsmossarna	1 par		0/1
16	Mossarna vid Myrhult			
17	Aggarps-Myrholms mosse			x
18	Myrarpes mosse	1 - 2 par		
19	Bröna myr	1 par		
20	Bodarps mosse			
21	Boa myr	1 par		
22	Magnarps mosse			
23	Mossen S Malsjön			
24	Holmömossarna			
25	Store, Lille, Mellby mossar	4 - 6 par	2 -3 par	2/0
26	Vinne mosse			
27	Rynnarps mosse			
28	Vysslemyr, Västermyr, Blackatorpamossen			
29	Vakö myr	4 par	1	
30	Hässlehults mosse	1 par		
31	Sejle myr			
32	Simontorps mosse			
33	Västres, Östres, Gödas myr	5 par		
34	Tyga myr	5 par	1	0/1
35	Myragylsmossen	1 par		
36	Torastorps mosse	2 par		
37	Vrånge mosse	1 par		
38	Viss mosse	1 par		
39	Fjällmossen	1 par	1	

Tabell 3. Trana och sångsvan

Lokalnr	Lokalnamn	Skyddsstatus
1	Höre mosse	
2	Traneröds mosse	Natura 2000-område, pågående naturreservatsbildning
3	Varshults mosse	Natura 2000-område
4	Store mosse, Örkelljunga	
5	Långalts mosse	Natura 2000-område
6	Skogsgårds mosse	
7	Rönneholms, Ageröds mosse	Ageröds mosse – naturreservat
8	Flåss myr	
9	Stensmyr	Natura 2000-område
10	Kädarps mossar	
11	Rågmyren	
12	Grösjö mosse	
13	Prästamossen	
14	Fäje-Tirupa myr	Fäje myr Natura 2000-område
15	Eskilsmossarna	
16	Mossarna vid Myrhult	
17	Aggarps-Myrholms mosse	
18	Myrarps mosse	Natura 2000-område
19	Bröna myr	
20	Bodarps mosse	
21	Boa myr	Natura 2000-område
22	Magnarps mosse	
23	Mossen S Malsjön	
24	Holmömossarna	
25	Store, Lille, Mellby mossar	Store mosse Natura 2000-område
26	Vinne mosse	
27	Rynnarpa mosse	
28	Vysslemyr, Västermyr, Blackatorpamossen	Vyssle myr och Västermyr Natura 2000-område
29	Vakö myr	Natura 2000-område
30	Hässlehults mosse	
31	Sejle myr	
32	Simontorps mosse	
33	Västre, Östre, Gödås myr	
34	Tyga myr	
35	Myragylsmossen	
36	Torastorps mosse	
37	Vrånge mosse	
38	Viss mosse	
39	Fjällmossen	Natura 2000, Naturreservat, Fågelskyddsområde

Tabell 4. Mossarnas skyddsstatus

Sammanfattning

Skånes mossar har inventerats år 2006 som en upprepning av en inventering utförd år 1978 av Skånes Ornitologiska Förening. Nu koncentrerades undersökningen på orre, storspov, grönbena, ljungpipare. Trana och sångsvan togs också med i inventeringen.

De fyra förstnämnda arterna har minskat, orre med mer än hälften, storspov, grönbena och ljungpipare är försvunna eller mycket fåtaliga på mossarna medan trana och sångsvan har ökat.

Det är mycket angeläget att de mossar där de fyra eftersökta arterna finns snarast skyddas.